

TANQIDIY FIKRLASHNI O'RGATISH STRATEGIYALARI

Jamolova Mohigul Baxtiyorovna

Buxoro davlat peadagogika instituti

E-mail: jamolovamohigul@buxdpi.uz

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz tilini o'rganishda gamifikatsiyaning samaradorligi o'rganiladi. So'nggi yillarda o'quvchilarning faolligini, motivatsiyasini oshirish hamda tilni o'zlashtirish jarayonini kuchaytirish maqsadida gamifikatsiyadan foydalanish ortib bormoqda. Tadqiqot davomida o'yin elementlarining o'quvchilarning ishtirokiga, ko'nikmalarini rivojlantirishga va bilimlarni uzoq muddatli eslab qolishiga ta'siri tahlil qilinadi. Maqolada gamifikatsiya nafaqat o'quvchilarning til ko'nikmalarini yaxshilashi, balki ularning o'rganishga bo'lgan ijobiy munosabatini shakllantirishga yordam berishi ko'rsatiladi. Shu bilan birga, o'yin mexanikalarini an'anaviy dars jarayonlariga integratsiya qilish jarayonida yuzaga keladigan qiyinchiliklar ham muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: gamifikatsiya, ingliz tilini o'rganish, motivatsiya, o'quvchilarning faolligi, til o'zlashtirish, ta'lim o'yinlari, interaktiv o'rganish, kognitiv rivojlanish, texnologik ta'lim, innovatsion pedagogika.

Tanqidiy fikrlash - aniq va oqilona fikrlash, g'oyalar o'rtasidagi mantiqiy aloqani tushunish qobiliyati. Tanqidiy fikrlash Platon va Sokrat kabi ilk yunon faylasuflari davridan beri ko'p munozaralar va fikrlar mavzusi bo'lib kelgan va zamonaviy davrgacha muhokama mavzusi bo'lib kelgan, masalan, soxta yangiliklarni tan olish qobiliyati. Tanqidiy fikrlashni aks ettirish va mustaqil fikrlash qobiliyati deb ta'riflash mumkin. Aslini olganda, tanqidiy fikrlash sizdan fikrlash qobiliyatingizdan foydalanishni talab qiladi. Bu passiv ma'lumot oluvchi emas, balki faol o'quvchi bo'lish haqida. Tanqidiy mutafakkirlar g'oyalar va taxminlarni nominal qiymatda qabul qilishdan ko'ra, ularni qattiq shubha ostiga qo'yadilar. Ular har doim g'oyalar, dalillar va topilmalar butun rasmni aks ettiradimi yoki yo'qligini aniqlashga intiladi va ular yo'qligini aniqlashga tayyor. Tanqidiy fikrlash - bu mutafakkirga ma'lum bo'lgan sharoitlarda eng yaxshi echimga erishish uchun narsalarni muayyan usullarda o'ylash. Ko'proq kundalik tilda, bu sizning eng yaxshi xulosaga kelishingiz uchun hozirgi paytda sizning fikringizni band qilgan narsa haqida fikr yuritish usulidir.

Tanqidiy fikrlovchilar muammolarni sezgi yoki instinkt bilan emas, balki tizimli ravishda aniqlaydi, tahlil qiladi va hal qiladi.

Tanqidiy fikrlash qobiliyatiga ega bo'lish;

Fikrlar orasidagi bog'lanishni tushunish;

Argumentlar va fikrlarning ahamiyati va dolzarbligini aniqlash;

Argumentlarni tan olish, tuzish va baholash;

Fikrlashdagi nomuvofiqliklar va xatolarni aniqlash;

Muammolarga izchil va tizimli yondashish;

O'z taxminlari, e'tiqodlari va qadriyatlarini asoslash haqida o'ylash;

Tanqidiy fikrlash uchun bizga kerak bo'lgan ko'nikmalar:

Tanqidiy fikrlash uchun bizga kerak bo'lgan ko'nikmalar turli xil bo'lib, ular kuzatish, tahlil qilish, sharhlash, mulohaza yuritish, baholash, xulosa chiqarish, tushuntirish, muammolarni hal qilish va qaror qabul qilishni o'z ichiga oladi.

Xususan, biz quyidagilarga ega bo'lishimiz kerak:

- Mavzu yoki muammo haqida xolis va tanqidiy fikr yuritish;
- Muayyan masala bo'yicha turli dalillarni aniqlash;
- Uning qanchalik kuchli yoki haqiqiyligini aniqlash uchun nuqtai nazarni baholash;
- Dalil yoki argumentda mavjud bo'lgan har qanday zaif yoki salbiy tomonlarni tan olish;
- Bayonot yoki argument ortida qanday oqibatlar bo'lishi mumkinligiga e'tibor bering.
- Biz keltirmoqchi bo'lgan argument uchun tizimli asoslar va yordam berish;

Shuni yodda tutingki, hech birimiz doimo tanqidiy fikr yuritmaymiz. Ba'zida biz deyarli har qanday tarzda o'ylaymiz, ammo tanqidiy, masalan, g'azab, qayg'u yoki quvonch o'z-o'zini nazorat qilishimizga ta'sir qilganda yoki o'zimizni "qonli fikr" his qilganimizda.

Boshqa tomondan, yaxshi yangilik shundaki, bizning tanqidiy fikrlash qobiliyatimiz hozirgi fikrlash tarzimizga qarab o'zgarib turadi, ko'pincha biz muayyan muntazam faoliyatni ishlab chiqish va ularni yuzaga keladigan barcha muammolarga qo'llash orqali tanqidiy fikrlash qobiliyatimizni yaxshilashni o'rganishimiz mumkin. Tanqidiy fikrlash nazariyasini tushunganingizdan so'ng, tanqidiy fikrlash qobiliyatingizni yaxshilash qat'iyat va amaliyotni talab qiladi.

Tanqidiy fikrlashni boshlash uchun ushbu oddiy mashqni sinab ko'rish tavsiya etiladi: Yaqinda kimdir sizga aytgan narsani o'ylab ko'ring. Keyin o'zingizga quyidagi savollarni bering:

Kim aytdi? U insonni bilasizmi? Buni sizga kim aytgani muhimmi? Ular nima deyishdi? Ular fakt yoki fikr bildirganmi? Ular barcha faktlarni taqdim etdilarmi? Ular hech narsa qoldirmadimi? Qaerda aytishdi? Bu ommaviy fikrmi yoki shaxsiymi? Boshqa odamlarda muqobil hisobni taqdim etish uchun javob berish imkoniyati bormi? Qachon aytishdi? Muhim voqeadan oldin, davomida yoki undan keyin bo'lganmi? Vaqt muhimmi? Nega ular buni aytishdi? Ular o'z fikrlarining sababini tushuntirdilarmi? Ular kimnidir yaxshi yoki yomon ko'rsatishga harakat qilishdimi? Ular buni qanday aytishdi? Ular xursandmi yoki qayg'uli, g'azablanganmi yoki befarqmi? Ular yozganmi yoki aytganmi? Nima deyilganini tushuna olasizmi? Qisqa bayoni; yakunida:

Tanqidiy fikrlash har qanday vaziyatda eng yaxshi natijalarga erishishga qaratilgan. Bunga erishish uchun imkon qadar ko'proq turli manbalardan ma'lumot to'plash va baholashni o'z ichiga olishi kerak.

Tanqidiy fikrlash sizning shaxsiy kuchli tomonlaringiz, zaif tomonlaringiz va afzalliklaringizni va ularning qabul qilishingiz mumkin bo'lgan qarorlaringizga ta'sirini aniq, ko'pincha noqulay baholashni talab qiladi. Tanqidiy fikrlash imkoni boricha bashoratni rivojlantirish va undan foydalanishni talab qiladi.

Tanqidiy fikrlash natijasida qabul qilingan qarorlarni amalga oshirishda mumkin bo'lgan natijalarni baholash va potentsial salbiy oqibatlarining oldini olish yoki hech bo'lmaganda ularning ta'sirini kamaytirish yo'llarini hisobga olish kerak.

Tanqidiy fikrlash qabul qilingan qarorlarni qo'llash natijalarini ko'rib chiqish va iloji boricha o'zgarishlarni amalga oshirishni o'z ichiga oladi.

Biz tanqidiy fikrlashga bo'lgan talablarimizni haddan tashqari oshirib yuboryapmiz, chunki u berilgan ma'lumot va olingan bilimlarni o'rganish o'rniga maqsadli ma'noni yaratishga yordam beradi, agar kerak bo'lsa, ma'noni yaratishimiz mumkinmi yoki yo'qmi? maqbul va foydali.

Axir, bizda mavjud bo'lgan deyarli hech qanday ma'lumot, na tashqi, na ichki, uning hayoti yoki maqsadga muvofiqligi kafolati yo'q. Aniq bosqichma-bosqich ko'rsatmalar bizning tanqidiy fikrlash haqidagi asosiy tushunchamiz gullab-yashnashi mumkin bo'lgan qandaydir panjarani berishi mumkin, ammo bu aniqlik, foydalilik yoki uzoq umr ko'rish kafolatini bermaydi va bermaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar :

1. Джамолова, Мохигул. "Methods Of Developing The Critical Thinking Ability Of Primary Class Students Through Fairy Tales." *Ижтимоий-Гуманитар Фанларнинг Долзарб Муаммолари/Актуальные Проблемы Социально-Гуманитарных Наук/Actual Problems Of Humanities And Social Sciences*. 4.3 (2024).
2. Baxtiyorova, Sabrina, And Mohigul Jamolova. "Using Fairy Tales To Enhance Comprehension Skills." *Modern Science And Research* 3.12 (2024): 873-876.
3. Bakhtiorovna, Jamolova Mokhigul. "Techniques For Fostering English Language Critical Thinking In Elementary School Pupils By Using Fairy Tales." *Excellencia: International Multi-Disciplinary Journal Of Education (2994-9521)* 2.4 (2024): 263-268.
4. Edward M. Glaser. „Defining Critical Thinking“. The International Center For The Assessment Of Higher Order Thinking (Icat, Us)/Critical Thinking Community. Qaraldi: 2017-Yil 22-Mart.
5. Ochilov M. «Yangi Pedagogik Texnologiyalar» /Qo'llanma. -Qarshi: Nasaf, 2000.
6. Zokirovna, Tukhtaeva Dildora, And Abdullayeva Zarinabonu. "The Interpretation Of The Female Image In Jane Austin's Novel "Pride And Prejudice". " *International Journal Of Social Science & Interdisciplinary Research* Issn: 2277-3630 Impact Factor: 8.036 12.06 (2023): 28-30.
7. Tukhtaeva, Dildora Zokirovna, And Gulchekhra Norboboevna Tursunova. "The Comparative Analysis Of English And Uzbek Phraseologies Representing Human Intellectual+ Abilities In Semantic Field." *Novainfo. Ru* 132 (2021): 79-81.
8. https://Najottalim.Uz/Blog/Tandiqiy-Fikrlashni-Rivojlantirish?Srsltid=Afmbooqr19g7qdlyfxszben115cofgaszthcch3owyj7pd-Uoyw_Ap20#Tanqidiy_Fikrlash_Nima